

Boginje su u svakoj ženi! Koje od njih deluju u tebi?

Zašto jedna žena najviše ceni brak i decu dok druga najveći značaj pridaje nezavisnosti i postignuću? Zašto se jedna žena ponaša ekstrovertno, racionalno, profesionalno, obraćajući pažnju na detalje na jednoj pozornici, dok se na nekoj drugoj preobražava u introvertnu domaćicu? Što je ličnost žene kompleksnija, ističe dr Bolen, to je verovatnije da je u ženi aktivno više boginja. Na nama je da odlučimo koje ćemo negovati a koje prevazići. *Boginje u svakoj ženi* pokazuju nam kako to da uradimo.

Ko su te boginje?

Artemida, boginja lova i meseca, personifikuje nezavisni, ka dostignuću usmeren duh žene.

Atena, boginja mudrosti i zanata, predstavlja racionalnu, samouverenu ženu koju vodi glava a ne srce.

Hestija, boginja ognjišta, oličava strpljivu i postojanu ženu koja nalazi utočište u osami i odiše osećanjem nedirnutosti i celovitosti.

Hera, boginja braka, simbolizuje ženu kojoj su njene uloge studentkinje, profesionalke i majke od drugorazredne važnosti u odnosu na njen prvenstveni cilj – nalaženje muža i udaju.

Demetra, boginja žita i materinski arhetip, predstavlja nagon žene da obezbedi fizičku i duhovnu hranu za svoju decu.

Persefona, devojka i gospodarica podzemlja, izražava sklonost žene da se pokori, da otrpi, kao i potrebu da udovolji i da je drugi žele.

Afrodita, boginja ljubavi i lepote, „alhemijaska“ boginja koja rukovodi ženskim uživanjem u ljubavi i lepoti, seksualnosti i čulnosti, primoravajući ženu da izvrši i svoju kreativnu i svoju prokreativnu funkciju.

Naslov originala

Jean Shinoda Bolen, M.D.

GODDESSES IN EVERYWOMAN

A New Psychology Women

Copyright © 1984, 2014 by Jean Shinoda Bolen, MD.

Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2024

DŽIN ŠINODA BOLEN, DR MED.

BOGINJE
u svakoj
ŽENI

Nova psihologija žene

Prevod sa engleskog
Vesna Podgorac

 dereta

*Mojoj majci Megumi Jamaguši Šinoda, dr med.,
koja je, ubeđena da imam sreće što sam devojčica,
da ću kao žena moći da postignem sve što poželim,
bila rešena da mi pomogne da odrastem – ali nije.*

P R E D G O V O R

Pozivam vas u ovu knjigu. I to naročito ako, kao i ja, osećate otpor prema ovoj tematici. Zaista, kako mitološke boginje iz patrijarhalne prošlosti mogu da nam pomognu da analiziramo sadašnjost ili da postignemo ravnopravnost u budućnosti?

Knjige uglavnom kupujemo po preporuci prijatelja. Ja sam ovaj rukopis pročitala jer poznajem autorku.

Dr Džin Šinodu Bolen sam upoznala dok je organizovala Psihijatre za ERA, grupu žena i muškaraca koji deluju u okviru Američkog udruženja psihijatara, uverene, na osnovu svog iskustva, da je ravnopravan tretman pred zakonom od presudne važnosti za mentalno zdravlje žene. Zbog toga su se zalagali za usvajanje Amandmana o jednakim pravima.

Za sve grupe važi da nastaju kao plod mnogih energija, ali Džin je očigledno bila delotvorna i nadahnuta organizatorka ove grupe. Ne samo da je osmislila grupu i potaknula maštu kolega, nego je od grupe prezauzetih i geografski udaljenih ljudi napravila čvrsto povezanu nacionalnu organizaciju. U tom procesu je prevazilazila generacijske, rasne i profesionalne razlike, iznalazila tačne i relevantne podatke, čak je i najupornijim neprijateljima ostavila dostojanstvenost i mogućnost boljeg razumevanja.

Dok sam posmatrala Džin kako radi, shvatila sam da je ona praktična i efikasna organizatorica ovde i sada, nežna revolucionarka čija isceliteljska mirnoća i blagonaklon duh dokazuju da feministička revolucija može da donese bolji svet. Ona je stvorila centar za promene u okviru najprestižnije i najuticajnije strukovne organizacije u zemlji. I sve to kao žena, i to žena među ženama koje predstavljaju manjinu u struci čijih 89% čine muškarci, štaviše beli muškarci, često još pod ograničavajućim uticajem Frojdovih teorija o muškoj dominaciji. Verujem da će se u istoriji Američkog udruženja psihijatarata, a možda i u istoriji društvene odgovornosti psihijatarata uopšte, delo ove sitne, tihe žene istaći kao važna pokretačka sila.

Dok sam čitala prva poglavlja Džininih *Boginja u svakoj ženi*, kao da sam u svakoj rečenici čula uverljiv glas njene jasne, nepretenciozne proze. Ali još je tu bilo i primesa mojih vlastitih romantičnih razmišljanja o sudbinskoj predodređenosti boginja. S obzirom na to da su Jung i ostali koji su takve arhetipove smeštali u kolektivno nesvesno završavali bilo u muškoj, bilo u ženskoj krajnosti – osujećujući na taj način celovitost muškaraca koliko i žena i, konačno, ostavljajući žene na neizbežno manje vrednovanom kraju spektra – brinula sam se kako će drugi koristiti ove arhetipove i kako će same žene, podstaknute da ih oponašaju, prihvatiti i njihova ograničenja.

Međutim, samo objašnjenje u vezi s pojedinačnim boginjama umirilo me je, otvorilo puteve razumevanja.

S jedne strane, postoji sedam složenih arhetipova koji se na različite načine ispituju i kombinuju, a svaki od njih ima na milijarde varijacija. Oni nas uznose daleko iznad dihotomije devica/kurva, majka/ljubavnica, kojima se uskogrudno opisuju žene u patrijarhatu. Da, svakako postoje boginje

koje se u potpunosti identifikuju kroz vezu s moćnim muškarcem – napokon, živele su u patrijarhalnom svetu kao i mi – ali i one pokazuju svoju moć, prikriveno ili otvoreno. I modeli samostalnosti uzimaju različite oblike, od seksualnog i intelektualnog, do političkog i duhovnog. Najneobičnije je što ima i primera da su žene jedna drugu spasavale i sklapale čvrste međusobne veze.

S druge strane, ti složeni arhetipovi kombinuju se i pozivaju u skladu s potrebama žene u određenoj situaciji, ili potrebama nekog njenog nerazvijenog dela. Ako su već žene pod tolikim uticajem ideala žene koji im prikazuju mediji, koliko će tek veliki uticaj imati aktiviranje i pozivanje arhetipova koji su u njima.

Konačno, nema upućivanja na priklanjanje jednom stereotipu niti ograničavanja na jednu boginju, čak ni na nekoliko boginja. Samo sve boginje zajedno čine pun spektar ljudskih osobina. Zapravo, svaka od tih boginja je nastala rasparčavanjem jedne jedine boginje, Velike boginje, tog celovitog ženskog ljudskog bića koje je živelo u pretpatrijarhalno doba – bar u religiji i mašti. Možda je i tada, kao što je i sada, stvaranje slike celovitosti bilo prvi korak u ostvarivanju te celovitosti.

U najgorem slučaju, ove arhetipske boginje su koristan način da se ukratko opišu, a samim tim i analiziraju mnogi obrasci ponašanja i karakterne osobine. U najboljem, one su načini stvaranja slike, a samim tim i prizivanja toliko potrebne hrabrosti i osobina koje su u nama. Kao što je to Alis Voker, pesnikinja i spisateljica, tako dirljivo pokazala u *Boji purpura*, mi Boga zamišljamo i obdarujemo onim osobinama koje su nama potrebne da bismo preživeli i razvijali se.

Najveća vrednost ove knjige leži u trenucima prepoznavanja koje nam pruža. Autorka ovakve trenutke naziva „Aha!“ trenucima: to je onaj trenutak spoznaje, tren kada shvatimo i usvojimo, kada prepoznamo ono što smo i sami iskusili, kada zbog te istine poverujemo i onda krenemo korak dalje ka razumevanju: „Da, upravo zato.“

Svaki čitalac će da nauči nešto drugo. To „Aha!“ mora da bude samo naše. Za mene je prvo „Aha!“ došlo dok sam čitala o Artemidi, koja je uspostavila čvrste veze sa drugim ženama i spasila svoju majku, istovremeno ne želeći da bude kao ona. Osetila sam prepoznavanje, ali i ponos što mi je ukazano na primer ovog arhetipa koji je tako redak u patrijarhalnom društvu. Međutim, isto tako sam znala da ja nisam izgradila Artemidinu neustrašivost pred sukobom, niti njenu istinsku samostalnost. U Persefoni se ogledaju osećanja koja mnogi od nas iskuse u ranoj mladosti. Njene jake i slabe strane donele su mi još jedno „Aha!“: onu poznatu sposobnost da čekamo da se nečiji tuđi lik ili očekivanja projektuju na nas, bilo da se radi o određenoj osobi ili o liku koji je društvo uobličilo; to „isprobavanje“ mnogih identiteta. Isto je bilo s neprestanim čitanjem i življenjem u sopstvenoj glavi, koji su toliko karakteristični za Atinu; sa širokom i pronicljivom svešću Herinom, Demetrimom ili Persefoninom; kao i sa Afroditinim davanjem prednosti žestini i spontanosti nad stalnošću, kako u vezi, tako i u stvaralačkom radu.

Druge boginje nas mogu poučiti o osobinama koje nam nedostaju i koje moramo da razvijamo ili o osobinama koje vidimo u drugima, ali ih ne razumemo. Iz načina na koji Hestija zamišljeno obavlja svakodnevne poslove naučila sam, na primer, da su i ti poslovi raspoređivanje prioriteta – ako ih posmatramo na simboličniji i duhovniji način.

Zavidela sam Atini i Artemidi na usredsređenosti njihove svesti i počela da shvatam zašto su mnogi muškarci naučili da „ne primećuju“ mnoge stvari na periferiji vidljivog. Iz primera te dve nezavisne boginje naučila sam da sukobi i neprijateljstvo mogu da budu neophodni, čak i pozitivni, i da ih ne treba shvatati lično.

Autorkina osećajna analiza izdvaja arhetipove iz patrijaralnog okvira pukog herojstva i vraća nam ih u obliku pravih žena koje su „veće od života“, ali uverljive.

Od sada ću kada se, na primer, zaželim jednog od onih čarobnih, spontanijih razgovora kada celina postaje mnogo više od zbira svojih delova, kada svaka osoba improvizuje kao da svira, pomisliti na osobine Afrodite. Kada mi bude potrebno povlačenje na ognjište i u kontemplaciju, poći ću za Hestijom. Kada mi ponestane hrabrosti da se upustim u sukob da bih odbranila sebe ili druge žene, biće najbolje da se setim Artemide.

Nije više važno šta dođe pre, stvarnost ili stvaranje slike stvarnosti. Kako je Džin Hjuston napisala u knjizi *Mogući čovek*, „uvek sam mislila da je mit nešto što nikada nije bilo, ali što se uvek dešava“.

Kad budemo izašli iz društva neravnopravnosti, bogovi i boginje će možda postati jedno. U međuvremenu, ova knjiga nas poziva da krenemo novim putevima: novim načinima da sagledamo i da se ostvarimo.

Možda ćete i vi pronaći mit koji će evocirati stvarnost u vama.

Glorija Stajnem

ZAHVALNICE

Svako poglavlje ove knjige nastalo je uz pomoć mnogih bezimenih ljudi – pacijenata, prijatelja, kolega – koji su poslužili kao primer za neki aspekt arhetipa boginje ili su pružili bolji uvid u taj aspekt. Žene koje sam upoznala pod najrazličitijim životnim okolnostima, naročito tokom dvadeset godina psihijatrijske prakse, opisane su u ovoj knjizi. Prava je privilegija kada vam ljudi poveravaju svoje najveće tajne, omogućavajući vam da bolje razumete njihovu psihologiju, a preko njih i psihologiju drugih, uključujući i svoju sopstvenu. Moji pacijenti su moji najbolji učitelji. Svima im se zahvaljujem.

Imala sam čast i muku da radim s mnogim urednicima i svaki od njih je dao svoj doprinos razvoju ove knjige, i mom razvoju kao pisca tokom tri godine, koliko sam radila na rukopisu, uputstvima i primedbama. Mnogo su mi pomogli Kirsten Grimstad, Kim Černin, Marilin Lando, Džeremi Tarčer, Stefani Bernstejn i Linda Purington, kojima sam se obratila za recenziju. Bila sam zatečena njihovim različitim viđenjima, ali sam naučila da verujem sopstvenom glasu i viziji, što je samo po sebi za mene bilo lekcija i navelo me da promenim izdavača. U tome mi je posebno dragoceno bilo ohrabrenje Kim Černin.

Zahvaljujem i Nensi Beri, koja je vešto i brzo radila za pisaćom mašinom i kompjuterom kad god bih je pozvala da mi pomogne; svojim agentima Džonu Brokmanu i Katinki Matson, koji su izneli svoje stručno mišljenje tokom teškog procesa „rađanja knjige“, i svom izdavaču Klejtonu Karlsonu iz izdavačke kuće „Harper & Row“, koji je, zahvaljujući svojoj intuiciji i ličnom poštovanju prema mojoj prvoj knjizi *The Tao of Psychology*, ukazao poverenje meni i knjizi *Boginje u svakoj ženi*.

I moja porodica mi je neumorno pružala podršku dok sam radila među njima. Davno sam odlučila da ću, ako se posvetim pisanju, činiti to ne udaljavajući se od njih niti zatvarajući vrata između nas. Biću im dostupna i biću prisutna, i istovremeno ću očekivati njihovu uviđavnost. Moj suprug Džim i moja deca Melodi i Endi bili su sa mnom tokom čitavog projekta. Pored toga što mi je pružao emotivnu podršku, Džim je s vremena na vreme nadgledao moj rad i svojim profesionalnim uredničkim okom me podsticao da verujem sopstvenim instinktima i da u tekstu zadržim primere i slike koji izazivaju osećanja.

Takođe, najsrdačnije se zahvaljujem mnogim ljudima čija mi je pomoć pri završavanju *Boginja u svakoj ženi* stizala u trenucima kada bih se osetila obeshrabrenom, pa me je trebalo podsetiti da će ova knjiga biti od pomoći drugima. Moj zadatak je bio da izdržim dok se knjiga ne objavi. Znala sam da će, kad jednom bude objavljena, imati svoj sopstveni život i pronaći one koje treba da pronađe.

Iz semena se razvije koren, onda klica; iz klice se razvije pupoljak; iz pupoljka stablo; oko stabla grančice; na vrhu cvet... Ne možemo da kažemo da seme uzrokuje razvoj, niti da to čini zemlja. Možemo da kažemo da mogućnost razvoja leži u semenu, u tajanstvenim životinim silama koje, kad se pravilno neguju, uzimaju određene oblike.

M. C. Ričards: *Uravnoteživanje u
grnčarstvu, poeziji i u osobi*

U V O D

U svakoj ženi postoje boginje

Svaka žena ima glavnu ulogu u odvijanju priče svog života. Budući da sam psihijatar, čula sam na stotine ličnih priča i shvatila da svaka od njih ima mitsku dimenziju. Neke žene dolaze kod psihijatra kad su obeshrabrene ili kad ne funkcionišu, druge kad mudro zaključe da su upale u situaciju koju moraju da razumeju i promene. U oba slučaja, čini mi se da žene traže pomoć terapeuta da bi naučile kako da budu bolje junakinje ili bolje heroine svojih životnih priča. Da bi to učinile, žene moraju napraviti svesne izbore kojima će oblikovati svoje živote. Baš kao što su bile nesvesne moćnog uticaja koji na njih vrše kulturni stereotipi, žene su možda nesvesne i moćnih sila u sebi koje utiču na ono što rade i na to kako se osećaju. Te sile ja u ovoj knjizi predstavljam pod maskom grčkih boginja.

Ti snažni unutrašnji obrasci – ili arhetipovi – odgovorni su za velike razlike među ženama. Na primer, nekim ženama je potrebna monogamija, brak ili deca da bi se osećale

ispunjenima, pa pate i besne kad im je taj cilj van domašaja. Za njih su tradicionalne uloge lično značajne. Takve žene se znatno razlikuju od jednog drugog tipa žena, koje najviše cene nezavisnost pri usredsređivanju na ciljeve koji su njima važni, ili od opet drugačijeg tipa žena, kojima su potrebne izuzetno jake emocije i uvek nova iskustva, te idu iz jedne veze u drugu ili iz jednog stvaralačkog poduhvata u drugi. Još jedan tip žena predstavljaju žene koje traže osamu i nalaze da im je najvažnija duhovnost. Ono što ispunjava jedan tip žena, za drugi tip je beznačajno, a sve zavisi od toga koja je „boginja“ aktivna.

Štaviše, u jednoj ženi može da postoji više „boginja“. Što je žena kompleksnija kao ličnost, to je verovatnije da je u njoj aktivno više boginja, a ono što ispunjava jedan njen deo može biti potpuno beznačajno za drugi.

Poznavanje „boginja“ daje ženama mogućnost da razumeju same sebe i svoje veze s muškarcima i drugim ženama, roditeljima, ljubavnicima i decom. Obrasci ponašanja ovih boginja takođe im daju uvid u ono što neke žene podstiče (ili čak prisiljava), sputava ili zadovoljava, a neke druge ne.

Poznavanje „boginja“ pruža korisne informacije i muškarcima. Muškarci koji žele bolje da razumeju žene mogu da iskoriste matrice boginja kako bi naučili da postoje različiti tipovi žena i šta od njih mogu da očekuju. One takođe pomažu muškarcima da shvate one žene koje su kompleksne ili naizgled kontradiktorne.

Poznavanje „boginja“ i terapeutima koji rade sa ženama pruža dragocen klinički uvid u interpersonalne i intrapsihičke konflikte svojih pacijentkinja. Obrasci ponašanja boginja pomažu u objašnjavanju različitosti ličnosti, daju nove podatke o mogućnostima nastanka psiholoških smetnji i psihijatrijskih simptoma. Oni takođe pokazuju načine

na koje se žena u matrici određene boginje može dalje razvijati.

Knjiga opisuje novu psihološku perspektivu žene na osnovu predstava o ženama koje nam daju grčke boginje – one u ljudskoj mašti žive već više od tri hiljade godina. Ova psihologija žene razlikuje se od svih teorija koje „normalnu“ ženu definišu kao ženu koja je u skladu s jednim „pravičnim“ modelom, obrascem ličnosti ili psihološkom strukturom. To je teorija zasnovana na posmatranju *raznolikosti* normalnih varijacija kod žena.

Najveći deo znanja koje imam o ženama stekla sam u svom profesionalnom radu – u svojoj psihijatrijskoj ordinaciji ili kao jungovska analitičarka, nadzirajući studente i držeći predavanja na Kalifornijskom univerzitetu kao profesorica psihijatrije s kliničkim iskustvom, ili kao viša analitičarka na Institutu K. G. Junga u San Francisku. Ali ženska psihologija koju izlažem na ovim stranicama ne potiče isključivo iz stručne prakse. Mnogo onoga što znam saznala sam kao žena u ženskim ulogama – bila sam ćerka, supruga, majka sina i ćerke. Dosta sam saznala i iz razgovora s prijateljicama i razgovora u ženskim grupama. Obe situacije su prilike u kojima žene reflektuju svoje aspekte na druge žene – vidimo sebe odražene u iskustvu drugih žena i spoznajemo neke aspekte svoje ličnosti kojih ranije nismo bile svesne ili saznajemo šta je to zajedničko svim ženama.

Moje znanje o ženskoj psihologiji nastalo je i iz iskustva koje imam kao žena u ovom istorijskom trenutku. Studije psihijatrije započela sam 1963. godine. Dva događaja iz te iste godine dovela su do stvaranja ženskog pokreta sedamdesetih godina. Prvo je Beti Fridan objavila *Žensku tajnovitost*, izrazivši prazninu i nezadovoljstvo generacije žena koje su živjele za druge i kroz njih. Fridanova izvor ove

unesrećenosti vidi u problemu identiteta čija je suština bila osujećenje ili izbegavanje razvoja. Ona je tvrdila da naša kultura neguje ovaj problem time što ne dozvoljava ženama da prihvate ili da zadovolje svoju suštinsku potrebu za razvojem i ispunjenjem svog potencijala kao ljudskog bića. Upozoravajući na kulturološke stereotipe, frejdotske dogme i medijsku manipulaciju ženama, njena knjiga je predstavila ideje čije je vreme došlo – ideje koje su dovele do izlivanja potisnutog gneva, rađanja pokreta za oslobađanje žena, a kasnije i do osnivanja Nacionalne ženske organizacije.¹

Te iste 1963. godine, Komisija za položaj žena, koju je oformio predsednik Džon F. Kenedi, objavila je svoj izveštaj i dokumentovala neravnopravan položaj polova u ekonomskom sistemu SAD. Žene nisu plaćane koliko i muškarci za isti posao, uskraćivane su im mogućnosti zapošljavanja i napredovanja. Ova očigledna nepravda predstavljala je novi dokaz obezvređivanja i ograničavanja uloge žena.

Tako sam počela da se bavim psihijatrijom u vreme kada su se SAD našle na pragu ženskog pokreta, dok sam ja svoju svest podigla na viši nivo tokom sedamdesetih godina. Postala sam svesna neravnopravnosti i diskriminacije žena i spoznala da kulturološki standardi koje su definisali muškarci nagrađuju ili kažnjavaju žene, u zavisnosti od toga da li se one pridržavaju stereotipnih uloga ili ih odbacuju. Rezultat je bio da sam se pridružila nekolicini koleginica feministkinja u Psihijatrijskom društvu Severne Karoline i u Američkom udruženju psihijatara.

Dvostrano gledanje na psihologiju žene

Istovremeno sa sticanjem feminističke perspektive, postajala sam i jungovska analitičarka. Pošto sam diplomirala psihijatriju 1966. godine, upisala sam Institut K. G. Junga u San Francisku kao kandidatkinja za program obuke i dobila zvanje analitičarke 1976. godine. U tom periodu sam postojano gradila novu perspektivu psihologije žene, ugrađujući feministička shvatanja u jungovsku arhetipsku psihologiju.

Osećala sam da prelazim most između dva sveta, krećući se od jungovskih analitičara do feminističkih psihijatara. Mojih jungovskih kolega nije se previše ticalo šta se dešava na političkom i socijalnom planu. Većina njih je tek ponešto znala o ženskom pokretu. Moje feminističke prijateljice su moje bavljenje psihijatrijom, ukoliko su me uopšte smatrale jungovskom analitičarkom, pripisivale mom interesovanju za ezoteriju i mistiku, ili su ga smatrale poštovanja vrednom podspecijalnošću koja nema mnogo veze sa ženskim pitanjima. Krećući se od jednog do drugog, ja sam u međuvremenu došla do novih, dubljih shvatanja, nastalih kao rezultat spajanja ove dve perspektive – jungovske i feminističke. Ove dve perspektive daju dvojaki pogled na psihologiju žene.

Jungovska perspektiva mi je otkrila da na žene utiču unutrašnje sile ili *arhetipovi*, a njih personifikuju grčke boginje. Feministička perspektiva mi je razjasnila kako spoljne sile ili stereotipi – uloge koje društvo očekuje da žene igraju – neke obrasce boginja pojačavaju, a neke potiskuju. Rezultat svega je to da ja svaku ženu vidim kao „ženu-u-sredini“ – na nju iznutra utiču arhetipovi boginja, a spolja kulturološki stereotipi.

Kad žena postane svesna sila koje na nju utiču, to znanje joj daje moć. „Boginje“ su moćne nevidljive sile koje oblikuju ponašanje i utiču na osećanja. Znanje o „boginjama“ unutar žena jeste nova teritorija svesnog koja se razvija u vezi sa ženama. Kada zna koje su „boginje“ dominantne sile u njoj, žena stiće samospoznaju o snazi određenih instikta, o prioritetima i sposobnostima, o mogućnostima nalaženja ličnog značenja kroz izbor koji drugi ne moraju odobravati.

Obrasci boginja utiču i na odnos prema muškarcima. Pomažu u objašnjavanju nekih teškoća i sklonosti koje neke žene imaju prema određenim muškarcima. Biraju li one muškarce koji su moćni i uspešni u okruženju? Osakaćeni i kreativni? Detinjasti? Koja „boginja“ je nevidljivi podsticaj koji tera žene ka određenom tipu muškarca? Takvi obrasci utiču na izbore i na stabilnost veza.

I obrasci veza trpe uticaj određenih boginja. Otac–ćerka, brat–sestra, sestra–sestra, majka–sin, ljubavnik–ljubavnica ili majka–ćerka – svaki par predstavlja oblik odnosa prirodan za jednu određenu boginju.

Svaka žena ima „od boginje dat“ dar – da ga izuči i da ga sa zahvalnošću prihvati. Svaka žena ima i „od boginje date“ obaveze, koje mora da prepozna i prevaziđe kako bi se promenila. Ona ne može da odoli životu po obrascu koji joj je odredio odgovarajući arhetip boginje dok ne postane svesna da takvi obrasci postoje i nastoje da se ispune kroz nju.

Mitovi kao sredstva spoznaje

Prvu važnu vezu koju sam uočila između mitoloških obrazaca i ženske psihologije, otkrila sam u knjizi *Amor i Psiha* jungovskog analitičara Eriha Nojmana. Nojman je koristio

mitologiju kao sredstvo opisivanja ženske psihologije. Smatrala sam da je Nojmanovo kombinovanje mita i psiholoških komentara moćno „sredstvo spoznaje“.

U grčkom mitu o Amoru i Psihi, na primer, Psihin prvi zadatak bio je da razvrsta ogromnu, neurednu hrpu semena, stavljajući svaku pojedinačnu vrstu semena na posebnu gomilu. Njena prva reakcija na ovaj zadatak, kao i na sledeća tri, bilo je očajanje. Primetila sam da se ovaj mit uklapa u ponašanje većeg broja mojih pacijentkinja koje pokušavaju da se izbore s različitim važnim zadacima. Jedna moja pacijentkinja bila je studentkinja i imala je teškoća sa seminar-skim radom jer nije znala kako da organizuje hrpu materijala. Druga je bila depresivna mlada majka koja nije mogla da zaključi u čemu joj vreme prolazi, da odredi prioritete i da pronade način da nastavi da slika. Kao i Psiha, svaka od ovih žena trebalo je da uradi više nego što je mislila da može, iako su bile na putu koji su same odabrale. Obe je ohrabrio mit, koji je odražavao njihovu situaciju, omogućio im da spoznaju način reagovanja na nove zahteve i proširio značenje njihove borbe.

Kada žena nasluti da neki njen poduhvat ima mitsku dimenziju, to saznanje dotakne i podstakne duboke kreativne centre u njoj. Mitovi evociraju osećanja i maštu i dodiruju teme koje su deo kolektivnog ljudskog nasleđa. Grčki mitovi – i sve druge bajke i mitovi koji se pričaju već hiljadama godina – ostaju aktuelni i lično relevantni jer prenose istinu o zajedničkom ljudskom iskustvu.

Kada se mit interpretira, može da usledi intelektualno ili intuitivno poimanje. Mit je kao san kojeg se, iako ga nismo razumeli, sećamo jer je simbolički značajan. Prema izučavaocu mitologije Džozefu Kembelu, „san je personalizovan mit, a mit je depersonalizovan san“.²

S A D R Ź A J

PREDGOVOR	7
ZAHVALNICE	13
UVOD: U svakoj ženi postoje boginje	17
1. Boginje kao unutrašnje predstave	31
2. Pokretanje boginja	45
3. Devičanske boginje: Artemida, Atina i Hestija	57
4. Artemida: boginja lova i meseca, takmac i sestra	70
5. Atina: boginja mudrosti i zanata, strateg i očeva ćerka	107
6. Hestija: boginja ognjišta i hrama, mudra žena i neudata tetka	148
7. Ranjive boginje: Hera, Demetra i Persefona	180
8. Hera: boginja braka, odanosti i supruga	188
9. Demetra: boginja žita, hraniteljica i majka	225
10. Persefona: devojka i gospodarica podzemnog sveta, prijemčiva žena i majčina ćerka	262
11. Alhemijaska boginja	296
12. Afrodita: boginja ljubavi i lepote, kreativna žena i ljubavnica	307
13. Kojoj boginji pripada zlatna jabuka?	346
14. Heroina u svakoj ženi	365
DODATAK: Ko je ko u grčkoj mitologiji?	389
NAPOMENE	395
BIBLIOGRAFIJA	407

Za izdavača
Dijana Dereta

Urednik
Kata Kaluđerović

Lektura i korektura
Sonja Beljanski Tripković

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-548-5

Džin Šinoda Bolen, dr med.
BOGINJE U
SVAKOJ ŽENI

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2024.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

159.923-055.2

159.964.2

255.2-162.6:159.964.2

БОЛЕН, Џин Шинода, 1936–

Boginje u svakoj ženi : nova psihologija žene / Džin Šinoda Bolen ; prevod sa engleskog Vesna Podgorac. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2024 (Beograd : Dereta). – 416 str. ; 21 cm

Prevod dela: Goddesses in everywoman / Jean Shinoda Bolen. – Tiraž 1.000. – Str. 7–11: Predgovor / Glorija Stejnem. – Napomene: str. 395–405. – Bibliografija: str. 407–416

ISBN 978-86-6457-548-5

а) Жене – Психологија б) Архетип в) Богиње (митологија) – Грчка

COBISS.SR-ID 146851337